

καὶ σοῦ γελᾷ μὲ τὴ βροντερὴ φωνή του, χαδεφτικά.
Σωπαίνεις, λές καὶ ταιτάνεις τέφτακια σου, νέκυσης, νὰ καταλαθῇς. Καὶ καταλαβαίνεις, καὶ
ἀκούς, ἐπειδὴ τώρα τὸ νοιῶθεις; ἀπὸ τὴ φωνή του
τὴ δυνατή, ἀπὸ τὴ φωνή που θέρρος σοῦ δίνει, τὸ
νοιῶθεις πώς, διὰ τὸ σουρουπωρχ πλακώνει, ἔχεις
πλάγια σου βούθη τὴν ἀθρώπινη συντροφιά.

Μὰ ἐσύ, μισσό μου, θὰ νοιῶθης, εἰσὶ θέκους καὶ
κάτι ἄλλο. Νὰ σοῦ πῶ τὸ μυστικό μας! Ἐφρολα,
πολὺ ἐφρολα πάντα, συναγρικιούντας τὸ ἕγγρον καὶ
παππούς, τὸ μωρό που ἀνατέλει καὶ ὁ γέρος που
βασιλέψει, τάθρωπάκι που ἀρχίζει καὶ ὁ ἀθρώπος
που τελειώνει. Γιὰ τοῦτο ἔχουμε ἀνάμεσα μας κρύ-
φιες ἀλαλες κουβέντες ἀγαθές. Ξέρεις τὸ παππούς, δ
παππούς ξέρεις τὰ περασμένα, τὰ παρούμενα καὶ τὰ
μελλούμενα τὰ ξέρεις. Εἴτε τάκουσες τὶ σοῦ λέει δ
παππούς. Ναῖ, παιδί μου, ναί, χρυσό μου, ναί,
κουκλίτσα μου, ναί, μωρό μου, τέτοιας δπως σοῦ τὴν
ἔπηγησα, εἶναι ἡ ζωή. Ἐχεις τὶς πίκρες της, τὰ βα-
σκά της, ἔχεις τὰ κλάματα, ἔχεις τάθρωπά της
ἰδανικά. Ήστόσο κοίταξέ με, ἀγγελούδι, πώς σοῦ
μιλῶ καὶ δὲν κλαίω.

Καὶ τότες, ἀγγελούδι μου, χαμογελάς.

*

Ἐσύ που εἶδα τὸ χαμόγελό σου τὸ πρῶτο, ἐσύ
που θὰ διῆς τὸ στερνό μου, θὰ κλέψῃς καὶ τότες.
Μαρία-Ἐλένη, δπως σήμερα κλαίει. Μὰ θὰ θυμη-
θῆς καὶ τὰ λόγια τοῦ παππού. Ὁ παππούς εἶδε
πολλά, ἐπειδὴ πολλά, ἐκλαψεις καὶ δ παππούς. Ἰσως
δημάρις, ἀπὸ τὰ κλάματα καὶ ἀπὸ τὰ πάθια ἐμάθε
νὰ παῖζη μαζί σου, ἐμάθε μὲ τὸ χαμόγελό σου νὰ
χαμογελά.

Χαμογέλα μου, Μαρία-Ἐλένη. Χαμογέλα. Ελ-
ένη, ελένη, ελένη, ελένη, ελένη, ελένη, ελένη.

('Απὸ τὴ «Crestomazia Neoellenica»)
ΨΥΧΑΡΗΣ

'Αγδόνια τῆς Ἀνατολῆς, καὶ σεῖς, πουλιά τῆς Δύσης,
λαζίστε νὰ ξυπνήσετε τὸ μὲν ὅπου κοιμᾶταις
καὶ ἀνέσε τὸν ξυπνήσετε, χρυσά θενά σᾶς; κάρω
καὶ θὰ σᾶς πάω στὸ χρυσικό γιὰ νὰ σᾶς ἀναλύσω,
νὰ κάμι τὰ νύχια σας χρυσά καὶ τὸ φτερά ἀσημένια
καὶ τὴν κορφὴ τοῦ κεφαλίου ἀγνὸ μαργαριτάρι.

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΣ

ΣΤΟΝ ΚΑΒΟ'

— "Εννοια σου, Μαριώ μου, μὴ συχίζεσαι γι'
αὐτὸ τὸν ἀχάριστο! "Άλλη φορὰ μὴν τοῦ τρίψης
τὴν κοιλιά του νὰ ἰδῃς αὐτός! — τῆς εἶπε γελώντας
ἡ κυρία Σεβαστὴ καὶ τῆς χάζεψε τὸ κεφάλι της. .

— "Ἄρ, ξέρεις τι μ' λέει πὸ δῶ ἡ ψυχομάννα σ'; Θὰ σὲ πάρε στὴν Ἀθήνα, λέει, χαρά στὴν τύχη
σ' καλομέρια!

— "Η Μαριώ στήλωσε στὴ Σεβαστὴ τὰ μεγάλα
καὶ διάφανα μάτια της, τὰ γεμάτα ζωὴ καὶ καλο-
σύνη, σὰ νὰ βύθιζε τὴ ματιά στῆς ψυχῆς της τὰ
καταβαθμα. Περίμενε κανεὶς νὰ ἰδῃς μέσα της τὴ
λαμψή τῆς χαρᾶς, τὸ χαμογέλασμα τῆς ἐλπίδας,
μὰ δάκρυα θύλιερά σὲ λίγο τὰ θολώσανε. Κατέβα-
σε ντροπαλὰ τὸ κεφάλι καὶ μιλάς δὲν ἔβγαλε. Τί

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸν ἀριθ. 308.

ΠΕΖΟΙ ΔΡΟΜΟΙ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΛΑΙΔΙΑ*

Ἐδῶ θὰ εἴται δ τόπος νὰ σφηνώσω ἔνα πλατύ
κομμάτι ἀπὸ τὸ γράμμα που κρατῶ καὶ που δεί-
χνει πῶς φαντάζεται δ φωτισμένος ἰδρυτής τοῦ δια-
γωνισμοῦ τὰ βιβλία τοῦτα γιὰ τὰ παιδιά μας, επὶ
τρία ἀναγνωστικά—καθὼς τὰ θέλει—γραμμένα γιὰ
παιδιά ὅχτω ἔως δέκα χρονῶν, καὶ πῶς τὰ σίγηνει
στὸ χαρτὶ τὰ σκίτσα του, στοὺς ἄλλους ἀφίνοντας
τὴν ἔγνωσι νὰ τὰ συνθέσουν σὲ λαχταριστὲς εἰκόνες
χρωματισμένες ὄλοζώντανα, μεστὲς καὶ ἀπλωτές, τὰ
ζωτανά του παραδείγματα. Πιστό, τὸ πρόγραμμα
του κ. Φωτιάδην, σὲ δύσα μᾶς κανοναρχῆ, στὰ γενικώ-
τατα, ἡ ἀναγνωρισμένη παιδαγωγική ἡ ἀπάνου στ'
ἄλλα, ἔτσι μὲ τὴ μόστη καὶ μὲ τὴ δροσιά τῆς γλώ-
σας που μεταχειρίζεται, φυσῆ σὲ μικρὰ καινούρια ψυ-
χὴ στὰ βιβλία του σκολειοῦ, δείχνεται σὰ νὰ ηὔρε
μιὰ νέα πρωτομεταχειρίστη διδασκαλία, μεθῷ
τὴ φαντασία μας, κάνει νὰ ξενιγούμε σὰν περβόλι
τὴ σάλι τῆς παράδοσης, τὸ μάθημα σὰν εἰδύλλιο,
καὶ τάναγνωστικά βιβλία σὰ συμφωνίες μούσικές.

• Πρώτο. — Γιὰ τὴν μόρφωση του νοῦ. Πρώτα
ἀπὸ δύλ πρεσογή στὴ φύση που τριγυριᾷ τὸ παιδί.
Φυτὰ καὶ ζωὰ — Δέντρα, βουνά, θάλασσα — πέτρες,
όρυχτα, μέταλλα — κηπουρική, γεωργία, χτηνοτρό-
φα — ἡ κατοίκη, τὸ ἄλογο, τὸ βάδι, τὸ πρόβατο.
Τὰ καλὰ τῆς θαλασσῆς δὲν μποροῦμε βέβαια νὰ τὰ
κρύψουμε σ' ἔναν τόπο που δὲλλοι μας ἀπὸ μικρὰ ἀ-
φτήνα βλέπουμε ἀπὸ πάντοι. "Ομως νομίζουμε πῶς
οἱ περιγραφὲς τῆς θαλασσινῆς ζωῆς πάντα πρέπει νὰ
τελειώνουνε μὲ τὴν ίδεα, μὲ τὴν ἐπιθυμία του γυρι-
σμοῦ στὸ χῶμα τῆς πατρίδας.

«Νὰ δείξουμε πόστο ἀξίζει τὸ χῶμα που μᾶς θρέ-
πε πολ. πάσσεις μέσα στὸν Κ.·.· τὸ κατώτατο, . . . που
νούνα, στοὺς κάμπους, στὰ δάση. "Οσο μεγάλοι καὶ δη-
νεῖναι οἱ κόποι τῆς ζωῆς ἀφτῆς, δοσο μικρὰ τὰ κέρ-
δη, παλὲ προτιμώτερη ἀπὸ τὴ ζωὴ στὴν Πολιτεία
μέσα. Αὐτὸ τὸ αἰσθήμα μάλιστα πρέπει νὰ τὸνώ-
σουμε. Περιγραφὲς ἀπὸ ωραῖα μέρη στεριανά (βου-
νά, δάση, κάμπους) τῆς μεγάλης μας πατρίδας, καὶ
ἀπὸ πολλὰ μέρη.

• Δεύτερο. Μαζί μ' αὐτὰ που εἶπαμε καὶ που
εἶναι τὰ πρώτα καὶ δυνατὰ μορφωτικά γιὰ τὸ ή

*) Κοίτα τὰ δύο περχαμένα φύλα του «Νουμᾶ».

θος, νὰ δίνουμε ποιήματα—παραμύθια—θρύλους—
γνωμικά—παροιμίες—κατάλληλες ὑγιεινὲς συμβου-
κές—πάστρα—μολύσματα—πυρετοί, τὰ αἵτια του
παροξυσμοῦ, τῆς φθίτης κτλ. Κουάτρα ποὺ νὰ δεί-
χνεται τὶ καταφένεις ἡ θέληση, ἡ ἐπιμονή, ἡ θυ-
μονή, ἡ ἀφοβία.

• Τρίτο. Μόρφωση του πολίτη. — Στὸ ἀναγνω-
στικὸ τοῦ τρίτου χρόνου κομμάτικ ἀπὸ τὴν ιστορία
μας, μάλιστα τὴν πιὸ κοντινὴ σὲ μᾶς κομμάτια που
νὰ κεντοῦνε τὸ θηματιό, τὸ σεβασμὸ του μικροῦ
στοὺς ήρωους που θυσίασαν τὴ ζωὴ τους, τὸ ἔχει
τους, τὶς δύναμες τους, γιὰ τὴ σωτηρία, γιὰ τὸ
μιγαλεῖο, γιὰ τὴ δοξα τῆς κοινῆς, τῆς μεγάλης
μας πατρίδας.

• Περιγραφὲς έστορικῶν μερῶν.

• Συστηματικὴ νάπορμγουμε αἰσθήματα ἀτονι-
τικά, ὑπερβολικὴ ψυχοπονία, ὑπερβολικὴ ὑποταγὴ
στὴ θελήματα του θεοῦ καὶ ἄλλα τέτοια χαλκω-
τικὰ τοῦ ἔγω.

• Α' Ιερὴ Ιστορία δὲ θέλουμε. Ος τόσο θέλουμε
μεγάλη ἀφοσίωση στὴν πίστη μας, που μ' ἔχωτερ-
κα σημεῖα στερεώνεται. Καὶ δύνεδος στους δύος ἄλ-
λαξοποιούμενος.

• Κ ἡ ἀρχαία μας ιστορία θέλει πολλὴ προσοχὴ
στὴ μεταχείρηση....

*

• Απὸ τὸ πρόγραμμα τουτοῦ δὲ θὰ είχα σχεδὸν
τίποτε νὰ σέβουσα δὲ θὰ είχα σχεδὸν τίποτε νὰ τοῦ
ἀλλάξω. Λυποῦμαι ποὺ δὲν ἔχω καιρό, καὶ ποὺ δὲν
ἔχω θέρρος, γιὰ τέτοια καὶ ιερὴ καὶ γερή δουλειὰ
σημαντικῶντα ποὺ θέλει περισσά χρίσματα νὰ
τατιρίζης καὶ σύμμετρα νὰ τὴν καταπιαστῆς, γιὰ νὰ
μιλήσης του πατιδίου σὲ δάσκαλος μαζί καὶ σὰν
ποιητής κατί πολὺ δύσκολο γιὰ μέ. Λυποῦμαι ποὺ
τὴ κρίση μου νὰ συμπληρώσω κάποιο μου ἄλλο πρό-
γραμμα ἀκριβό, μοῦ ἐμποδίζει καθὼς ἄλλο κοίταμα.
Δέν μπορῶ νάφοσιωθῶ σὲ τέτοιο ἔργο, καὶ μοναχά
που τόνειρεύομαι. Καὶ στοχάζομαι τὸ βιβλίο που δὲ
θὰ γράψω, τὸ στοχάζομα: πυκνοφυτρωμένο ἀπὸ τοὺς
σπόρους δόλους ποὺ τεῦθησε τὸ πρόγραμμα τὸ Φω-
τιαδίκο. Καὶ μαζί σημαδεμένο καὶ γιομάτσος ἀπὸ κά-
τι, ποὺ μπορεῖ νὰ φοβίσῃ, ἔτσι σὰν πρωτόφαντο, καὶ
σὰν ἀπρομελέτης ἡ πρόωρα ριμένο, σὰν κάτι πο-
λετύ καὶ ποὺ βαρύ γιὰ νὰ τὸ χωρίσῃ καὶ γιὰ νὰ
το βαστάχῃ δ νοῦς του πατιδίου. Τόνειρεύομαι τὸ βι-
βλίο μου σὰν ἔνα συγκρατητὸ πιδεξιό τατιράσμα τῆς

γινότανε μέσ' στὸ παράξενο κεῖνο κεφάλι;

— Δέ μιλᾶς τῆς μάννας σου, Μαριώ; Θὰ κλά-
ψης, παιδί μου; δὲν εἰς εὐχαριστημένη νάρθης μα-
ζί μου;

— Μὲ μένα θέναι κακιώματν' ἡ Μαριώ καὶ δὲ
θέλει νάρθη τῆς εἰπ' δ Γιάννης, ζουγραφίζοντας σὲ
μιὰ πλάκα τὰ τετράγωνα τῆς τρίλιζας.

— Η Μαριώ τοῦρρεις μιὰ παράξενη ματιά καὶ τὰ
ποκρίθηκε στεναχωρημένα: — Τί θὰ μὲ κάνεις;
— Τις μένας μένας μένας σου, Μαριώ; γιὰ πότε
θυμάρ; φυτεμένο σὲ γλάστρα; καὶ δὲν τὸ φυτέψης θὰ
μαραθῇ νὰ πάγι! ... Γὺ δὲν ζέρ' πολλές δουλειές, ξέ-
ρω χωιτάτικα πράματα, ποὺ δὲν τάχετε στὴ μεγά-
λη χώρα, καὶ είμαι μεγάλη πιὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰν
τὰ μαθῶ...

— Εγὼ σὲ θέλω, κορίτσι μου, εἰπ' ἡ Σεβα-

στή την κοιλιά της μέσα στὸν πότερομα; Ήδες ποτὲ σὲ
την κοιλιά της τὸ χέρι, πανάθεμάκι
— Αρ' σκύψε καὶ όλα τῆς τὸ χέρι;

— Σὲν τὸ θέλ' δ θέλεις θέλεις, κερούλα μ'!
— Ας έχουμε γιὰ καὶ

ἀλήθειας καὶ τοῦ ὄντος — γιττὶ καὶ τῶνειρῷ βῆ
σκεται μέσα στὴ ζωὴ κ' ἔχει κ' ἔκεινο τὸ σκοπό
του, πραχτικώτατο — ὅλα θὲ τάρχειαζη στὶς σελί-
δες του χεροπικοτά, καὶ τὰ πιὸ ἴδεατά καὶ τὴν ἡ-
θικὴν ἔκδημα θὲ τὴ θραῖη σὰν ἀπὸ μέσα ἀπὸ μὲ
τέχνη πλαστική. Μᾶς πιὸ πολὺ ἀπ' δλα τὸ βιβλίο
μου τοῦτο θὲ χτυπᾷ τὴν πρόσληψη, δσο κι ἀν εἶναι
ἡ πρόληψη γοητευτική, δσο κι ἀν ἀκούμπητης ζπά-
νου στὰ ιερώτατα, ὅτο κι ἀν φορῇ τῆς ὀμορφιᾶς τὴν
προσωπίδα. Κ' ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδας καὶ δ θερα-
μέδης πρὸς τὴ δύναμη δὲ θὲ μ' ἐμποδίσουν νὰ πα-
ραστήσω μαζὶ καὶ ταῖριαστὰ μὲ τοῦτα κάποιες ἔλ-
λεις ἀγάπτες καὶ κάποιους ἔλλους θεραμέδους ποὺ τυ-
χαίνει ὡς τὴν ὥρα νὰ τὰ πιστεύουμε οἱ πιὸ πολλοὶ
σὰν ἀταίριαστα μὲ τέλλια καὶ σὰν ἀνάξια νὰ συμ-
παρασταθοῦνται μὲ κεῖνα. Τὸ αἰστημα τὸ θρησκευτικὸ
θὲ προσπαθοῦσα νὰ τὸ σιγλώτω, κ' ἵκενο ἔκδημα,
ἀπάνου στὸ σίδηος καὶ στὸν ἔρωτο καὶ στὴ γνώση
τῆς ἱπιστήμης, ἀδιαφρόνωτος γιὰ καθεὶ τι. Κοντά
στὴν ἀγαπη τῆς πατρίδας, τῆς μιᾶς, θὲ ζετύλιγα
τὴν ἀγαπη πρὸς τὶς πατρίδες. Το μέσο; θὲ τὸ φύ-
λαγα μονάχα γιὰ τάσκημα, γιὰ τάπενηρά καὶ γιὰ
τάναξια, γιὰ δσα ἀδιόρθωτα κι ἀσάλευτα μᾶς τυ-
ραννουν καὶ μᾶς ἀτιμάζουν. Τὴν ἴδεα τοῦ πολιτη θὲ
τῆνε πλάταινα μὲ τὴν ἴδεα τοῦ κοσμοπολίτη καὶ
μέσα στὴν καρδιά σου, ἐλληνόπουλε, θὲ καλλιεργοῦ-
σα μὲ ξεχωριστὴ φροντίδα τὸ λευκούδι τῆς αἰώνιας
ἀνθρωπότης, καὶ θὰ σου καπανοῦσα, πώς ἡ ἀθάνατη
σφραγίδα τοῦ ἔρχαίου νοῦ τοῦ ἐλληνικοῦ είναι: ἵσα ἵσα
τὸ πιὸ σοιχύτορο πόλλους ταίριοσμάτου μὲ τὸ νοῦ
καθεὶ καιροῦ καὶ καθεὶ τόπου. Γιατὶ κ' ἐγὼ πιστεύω
πώς δσο πιὸ πολὺ μεστώνεται κι δσο πλουτίζεται
καὶ πιὸ σύνθετη γίνεται ἀπὲ λογῆς στοιχεῖ τὴ ζωή,
τόσο είναι τελείότερη γιατὶ τὰ στοιχεῖα τῆς τὰ ὑ-
στερότερα, τὰ συνθετότερα, τὰ πιὸ πλατιά, δὲν
τάφαντζουν, ἀλλὰ τὰ κρατάνε μέσα τους φυάγγικα.
σὰν πρῶτα, τὰ στοιχεῖα ποὺ προϋπάρχουν, τὰ πιὸ
ἀπλά, τὰ πιὸ στενά· γιατὶ κοιτάζεις τὸν ἔκυτό σου,
δὲ θὲ πῃ πώς δὲ γνοιάζεσαι τὸ σπίτι σου· γιατὶ πο-
νεῖς τὸ χωριό σου, δὲ σημαίνει πώς ἀπονος είσαι
πρὸς τὴ φαμελιά σου· τὸ ἔθνος σου δὲ σὲ κάνει νὰ
ξεχάσῃς τὴ χώρα ποὺ γεννήθηκες· καὶ γιατὶ είσαι
πατριώτης δὲ θὲ πῃ πώς ἔσθυσες ἀπὸ ζηθρωπος.
Καὶ τὸ σίδας καὶ ἡ λατρεία πρὸς τὴ δύναμη δὲ μὲ
φέρνει νὰ τὸν καταφροῦ καὶ νὰ τὸνε βλάφτω τὸν
ἀδύνατο. Καλὰ καλά τίποτα δὲν ξέρω ποὺ νὰ μὴν
κρύβημεστα του μιὰ δύναμη. Βοηθάτε γιὰ τὸν ὑψωμάδ-

— Είμ' ἀναιχτή, κύρ Γιάγκο ! χοίτα καλὰ μὴ τὴν πάθης !

— Γώ έχω τὸ νοῦ μου, ἔγνωσα σου!
— Αά! ζαβόλιες μ' κάνεις, κύριε Γιάγκο μ'
Δίν πατέρω!.... Όρστε μας.

= Ti σσύκκυα;

- Τί μούκανες; Νά! "Εβδομή μιὰ τὸ πετράδι σου καὶ σὰν εἰδεῖς πώς θάκα·α τρεῖς τὸ πῆρες νὰ μὲ κλείσης..Λές κ' είμαι στραβή;

— "Ελα ζαβή ! Σή πέν πρόφτασες νά μέ κλει-
σης δικαιωμάτικου είτανε νάλλαζω θέση....

— Ἐτοι ἔ; Πρώτη βολὰ σσὸ τὸ συχωρεῖα
μᾶλλοτες νὰ παιζῃς καλά, δίχως κατεργατές! Α

Τὸ παιχνίδι. Ἐκκολούθουσε μὲ πάκα κ' η Μαρία πολλές φυρές τακτώθηκε με τό Γιάννη, φρερέζων

τας τον με τό χέρι της πώς θα τον δείψῃ. Εγχωνοί πολλή χάρη τη παιδιάτικα κουνήματά της και πολλή γλύκα τό χαρούγελο που τά συνέρρεες, κ' έτσι νοιώθει κανεὶς γιατί τρελλαίνοταν στη Γιάννη; νά παιχνίδι της ταλλάγει καὶ νά τη φωνάξει;

— Καῦμένε Γιάννη — τοῦπ' ὁ Θόδωρος — Βαρέ
θρυξ νὰ παριένω πάτε θὰ τελεύωσά ἡ τελλίκα !

— Τώρα τελειώνουμε...Δέ θέργησω!
— Ήδω νά περπτήσω λίγο στό βουνό και ξα-

Handwritten notes by the author

καὶ τῶν πιὸ ἔπειρομένων. Γιὰ τὸ Ἑανάστασις καὶ τῶν πιὸ δυστυχισμένων. Κι ὁ ἐργάτης ποὺ κατίνητες κακὰ καὶ ποὺ στέκεται σὰν ἔνας ὅγκος ἄμορφος ἀδούλευτος, μέσα στὴ χέρια ἑνὸς τεχνήτης φυγῆς, μπορεῖ να γίνῃ ἄγαλμα. Κι ἀν κανένας μοῦ παρατηρήσῃ πώς τέτοια ζητήματα καὶ τέτοια νοῆματα δὲν εἶναι θέματα γιὰ βιβλία ποὺ θὰ τὰ διαβάζουν τὰ παιδιά, θὰ τάποκρίνομεν : "Εχω γιὰ τοῦ παιδιοῦ τὸ νοῦ μιὰ ἴδεα κάπως διαφορετικὴ ἀπὸ ἔλλους. Πιστεύω πώς τὸ μυαλό του μπορεῖ νὰ χωνέψῃ τροφὴ πιὸ λεπτή καὶ πιὸ βαθειά κι ἀπ'" δη συνειθίζουμε νὰ τοῦ προσφέρουμε. Μέσα στὸ μικρόκοσμο τῆς φυχῆς του γίγνονται πράματα πιὸ πολλὰ κι ἀπ' ὅσα φαντάζονται τοῦ κόσμου αἱ φυχολόγοι. Οἱ πιὸ μεγάλοι ἀνθρώποι μοῦ φίνεται πώς εἰν' ἔκεινοι ποὺ ἀπὸ τὰ πρώτα χρόνια τους γροικούσανε κουβέντες καὶ ἔνατρεφόντανε μὲ ἴδεις πιὸ φηλές ἀπὸ τὸ παιδιακίστιο τὸ μπόι τους.

— Πολὺ καλά. Μιὰ μέρα μοῦ περατηροῦσε
κάποιος φίλος μου, ἀπιστος τῆς δημοτικῆς γιατὶ
ἔτσι¹ ἡ μοῖρα τὸ ἔφερε—μόλι ποὺ τρέφει ζωηρὴ τὴ
συνελήση τῆς ἀλήθειας της. Θέλεις νὰ γραφτοῦνε
βιβλία γιὰ τὰ παιδιά, στὴ δημοτικὴ γλώσσα, σὲ
μιὰ γλώσσα κανονική, ὥργανομένη, λογική, μὲ σύ-
στημα βιβλία, καὶ στὴν οὐσία τους καὶ στὴ μορφή²
τους, διός εἶναι πάντα τὰ βιβλία τάναγνωστικά
ποὺ ἔξιζουνε τόνομα. Πολὺ καλά. Τέτοια βιβλία έ-
χουνε κάποιο σκοπὸ πραχτικό, θετικό. Δὲν εἶναι σὰν έ-
να ἔργο καθαρὰ φιλοτοφικό, καθαρὰ λογοτεχνικό, που
τὸ ρέχνει δι συγγραφέας του ἀδιάφορα, πρὸς τὸν παν-
τοτεινὸ ἀναγνώστη κόσμο, τὸ σημερὸν³ ή τὸν αὔρια-
νό, κτήμα δε.⁴ Τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου περιω-
νισμένα τὰ σύνορα⁵ μιλεῖ πρὸς τὸ παθὸν τοῦ καιροῦ
του. Θέλει σκολείο.⁶ Ποῦ εἶναι τὸ σκολεῖο σας; που
εἶναι δι δάσκαλος, δι ἐρμηνευτὴς κι δι κριτικός, γιὰ
νὰ στήλωσῃ ἀπάνου του τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ, που θὰ
βιηθήση νὰ μιλήσῃ τὸ νόημά του, νὰ μοσχοβολήσῃ
ἡ ἀγάπη του; "Αν τὰ θέλετε γιὰ σήμερα τὰ βι-
βλία τοῦτα, σήμερα μένουν ἄκοπα κι ἀδιάβαστα, ἀ-
νώφελα καὶ περιττά, ἀπαγορεμένα ἀπὸ τὴν Πολι-
τεία, ἀπὸ τὴν Παιδεία τὴν ἐπίσημη, μὲ κλειστές
ὅλες τὶς πόρτες τὶς νοικοκυρίστικες. Ό κόσμος δὲ-
πίσημος ἐδὼ κι δι κόσμος δι πολὺς δὲν παίρνουν ἀ-
κόμη⁷ ἀπὸ τέτοια. Καὶ τὸ βιβλίο τάναγνωστική

να γυρίζω.
'Η κυρία Σεβήστη, πλαΐ πλάΐ μὲ τὸ γιατρό, εἰχανε παρέκει φιλή κουβέντα καὶ δὲν τοῦ φανήκε καλὸ τοῦ Θύδωρου νὰ χωθῇ κι αὐτὸς στὴν μέση προτίμητε, ὡς ναρθ' ἡ ὥρα τοῦ φαγιοῦ, νὰ κάνῃ μιὰ γύρα στὸ δρόμο τῆς Ιεραχώρας, ἵσα μὲ το πρώτο γεφύρι της. Ιερνῶντας ἀπ' τὸ φουρνάκι, καὶ θώς αἱέβανε τὸ βουνό, κονταστάθηκε νὰ ιδῇ τὴν μάνη της Μαριώ, πούβαζε μέσα κλερικά, ναν τάναψι. Δίπλα της στεκότανε, μὲ τὸ φουρνάξυλο καὶ την πάνα, δέ γέρο Στάθης, κόκκινος σὰν ἀστερούς, στη κέρη του πάλε χατάκ τὰ φαινόμενα. Τάντρογυνο εἶταν την βιθισμένη σὲ σοβαρή κουβέντα καὶ δὲν τὸν πρόσεξε ...

— Ναί, μωρέ, ναι σ' λέσου, μπουνταλάχ ! Τώπι
ή κυρά Σεβαστή και σὲ μένα καὶ στὸ κορίτσι ! Τη
θέλ' τὴν ἀγαπάσει, δὲν μπορεῖ γιάν νὰ κάν' δίχως κείν
καθηρά τώπι, μὲ ταύτια μ' τάγγροκησα !...Θὰν τὴν
τέρα λέσει στὴν "Αθήνα !

— Μωρ' τί λές, πανάθεμά σε, δεύτερα θάντος
στείλου γιώ τό κορίτσι μ' στήν 'Αθήνα; σάμαστης
υπωρή, δέν έγει ψωμιά νά φας μακώστ', δέν έχ' σπίτη

— Ποιές σαύπε, μαυράς, γιάδ δούλα; Θάντη
πάρ' μαζί της, κόρη της, μαθήτης, να γεννή, θά μα

χρειάζεται τὴν καθιέρωση τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τὴν ἀναγνώριση ὅλου τοῦ κόσμου· ἀλλοιώτικα, κόπος χαμένος. 'Αλλ' ἐν τὰ θέλετε γι' αὐτῷ τὰ βιβλία τοῦτα, μὲ τὴ σκέψη πῶς αὗτοί θὰ είναν: λυμένο τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα καὶ πῶς αὕτοί ὅλοις διὰ κόσμους θὰ είναι δημοτικιστής,—έγώ τὴν παραδέχομαι τὴ σκέψη σας· κ' ἔγώ πιστεύω δι', τι πιστεύετε. Μὰ σας λέγω: αὗτοί θὰ είναι ἀργάς. 'Οπως ἔνα βιβλίο καθαρὸ ἐπιστημονικό, καὶ τάναγνωστικὸ βιβλίο που δὲν είναι παρὰ ἔνα μ' ἀλαρρότερη σχλήση μηχανῆρα, ἔνα προσεχτικὸ κορφολόγημα ἀπὸ τῆς θίτηκης κι ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης τὰ παραδομένα, παλιώνει μέρα μὲ τὴ μέρη. 'Η ἐπιστήμη, κ' ἡ παιδαγωγική, πιὸ πολὺ τούτη, νέα ἐπιστήμη, ποὺ γίνεται διλένα, κι ὅλο σκευτάρεται καὶ τρικλίζει καὶ δὲν μπορεῖ ἀκόμα στεγεῖν νὰ πατήσῃ, εὔκολ' ἀλλαζεῖ τρόπους καὶ συστήματα. Κι ἀπὸ τὴν ἀλληλὴ μεριά, καθὼς προκύδουνε γιγάντεικοι φυσικοὶ ἐπιστήμες, καθιερώνονταις γνῶσεις κι ἀλήθειεις πλήθιος, που χρειάζεται νὰ φυτευτοῦνε στὸ νοῦ τοῦ παιδιοῦ, —ὅλα τοῦτα κάνονται ἔνα βιβλίο ἀναγνωστικὸ ἀξιόλογο σήμερα νὰ μὴν ἀξιέρῃ αὗτοί τίποτα. Χρόνο με τὸ χρόνο ἀλλα συστήματα, ἀλλοὶ κριτές. Καθῆστε ἡ- συχοι.

Toῦ ἀποκρίθηκα

— *Αν τὴν ἀγαποῦσες τὴν ἀληθεῖα ποὺ μέσχ
σου κρυφή τὴν ἐναγγειλίαις, ἀλλοιωτικά θα στοχα-
ζόσουνα. Τὰ φρόνιμα τάχα λόγια σου τὰ ὑπεγορεύει
ἡ πιὸ ἀξιοδόκητη καὶ πιὸ ἀπτόχυτη φιλοσοφία
τοῦ «Πίσε, μῆλο, νὐ σὲ φέω. Δέν υπέρχει: Πολι-
τεῖα ἐπίσημη, μήτε ἀναγνωρισμένα σκολεῖ γιὰ
μιὰν ἰδέαν ἀντάρτισσα ποὺ δύο καὶ σ' ἀγῶνα βρί-
σκεται. Νόμος της εἶναι: ἡ δύναμη που παίρνει ἐπὸ
τὴ βαθεῖα συνειδηση τῆς ἀληθείας της. Στὴν τρι-
χυψιμένη της Ζωὴν γῆν ταξιδεύεται τὰ σκολεῖ της
μαζὶ της τὰ σέρνει δικού πκει καὶ δικού σταθῇ, στὰ
καράβια της καὶ στὰ ταμπούρια της, τὰ σταίνει καὶ
τὰ λύνει, κινητά, προσωρινά. Ισκοι, τέντες, σταθ-
μοί, δρο γιὰ νὰ τὸ εὔκολυνουν, δρο γιὰ νὰ τὸ γλη-
γορέψουν, δρο γιὰ νὰ τὸ κανονίσουν τὸ χρασμά της
πρὸς τὴν ἐπαγγελμένη Χεννάν, μπαρεῖ προσωρινὴ
καὶ κένη. Καὶ τὰ βιβλία γιὰ τὰ σκολεῖ καὶ τὰ
βιβλία γ.α τὰ παιδιά πρέπει νὰ γράφουνται μὲ τὴν
ἔδια τὴν ἔγνοια καὶ τὴν προσοχή, μὲ καὶ μὲ τὴν
ἔδια λευτεριά καὶ τὴν ἀρρονεισιά ποὺ γίνουνται τὰ
φτερωτὰ τὰ βιβλία τὰ διώρισμένα γιὰ κάθε νοῦ καὶ

λήσ' ὅρι μὲ τὴν μοιρά την, ποιὸς ξέρεται τι θά-
γίνη; Διέν τὸ σκαμπάδι τὸ ξερό τ', κατὰ ντίπν
ρούλιασε;

Αγριέψαντε πιὸ πολὺ τοῦ γέρο-Στάθη τὰ μάτια
καὶ τὸ φουρνόξυλο σηκώθηκε μὲν μὲν φόρα, νὰ νε-
ρουλιάστη, βέβχια, καὶ τῆς Σταθίνας τὸ κερχλι !
Ο Θεόδωρος, ἐκρινε, φαίνεται, δίκιο τὸ πρᾶμα καὶ
Ξακολούθησε τὸ περίπατο του, ἀρίνοντας τὴν Στά-
θινα νὰ μάθῃ πώς τὸ ζύρο βγῆκ' ἀπ' τὸν Παρά-
δεισο !

2

Σὰ γύριστο ο Θόδωρος εἰχε πιάνει υγρώσει καὶ βρῆκε τὸ τραπέζι στρωμένο κάτω στὴν ἔκρογιαλαῖαι κατὰ τὴν ἐπιθυμία τοῦ γιατροῦ, πούχε κέφι για γλέντι. Ψάρι πλακί στὸ φοῦρνο, μιὰ κότα σουβλί στὴ καὶ ρετσινάτο περιφέρω, εἴταν ἀλάζευτα για τρικά στὴν κούρασή του. Στρογγυλοκάθητος καβλαστὸ τραπέζι, περιμένοντας, καὶ ἡ Σεβαστὴ στριφογύριος ἄκομα, νὰ τὰ τοιμάσῃ ὅλη, μὴν τῆς λειψη τί ποτε!

Τι ἔγινες, ἀδερφέ, νεράϊθες σὲ πήγανε; Πάντες ὅχτων τὸ φῶτα κι ἀκόμα δὲν ἔρχονται!

γιὰ καθές καρδιάς ὅταν ἔκεινο. ποὺ τὰ γράφουν, εἰ ναι, βέβαια, τοῦ λόγου λειτουργοῖ, καὶ σχι βιβλικός πυλού μυνήχα. Καὶ τὸ πιὸ σοφὸ καὶ γιὰ τοὺς ληγοὺς τάχα β.βλίο δέ τοι ἔρουμε σὲ ποιὰ καὶ σὲ πόσων χέρια τῆς μοίρης του εἶναι νὰ πέσῃ. Μπορεῖ κ' ἔνα παιδί νὰ τοῦρη. "Ἐπειτα μαροστὰ στὴ Σοφία δικοὶ εἴμαστε παιδιά. "Εγ αἰδὼ δι: οὐδὲν αἰδώ. Κι ἀπὸ τὴν ἔλλην τὴν μεριά, κ' Ἐν' ἀλφαριητάρες πρέπει νὰ φυτρώνη μὲ δῆν τὴν περηφάνεια μιᾶς Ἀποκάλυψης. Γιατὶ σχι; Μπορεῖ κι αὐτὸν νέχηρ τὸ μέρος του στὸ φῶτισμα τῶν θηρών, που ἀλλαζούν τὴν ὅψη τοῦ κόσμου. Καὶ λοιπόν: ἀνάγκη νὰ μαστιορέσουμε καὶ τὰ β.βλία τάναγνωστικά — μήν τὸ γελάτε! — σὰ νὰ εἴται ἐπική παιδίματα. "Ἐπειτα: ποιός είπε πῶς δὲν ἔχουμε κόσμο γιὰ νὰ γιὰ τὰ μεταχειριστῇ; Ποιός είπε πῶς δὲν ἔχουμε σκολειά γιὰ νὰ βελθιοῦνε μέσα; Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ὑπάρχουν δασκάλοι καὶ ὑπάρχουν παιδιά. Τὸ βιβλίο, δηλαδὴ τὸ συστηματοποιημένο μίλημα μεταξὺ τοῦ αἰώνιου διδάχου καὶ τοῦ αἰώνιου μαθητῆ, δὲ μπορεῖ παρὰ νέρθη ἀναγκαστικά. Θέλοντας μὴ θέλοντας: τάργατα γηγενή γιὰ τοὺς στραβούς καὶ γιὰ τοὺς κουφάλακους καὶ δὲν πάνε χαρένα, καὶ φέρουν ἀποτέλεσμα. Καὶ πῶς μπορεῖ ποτὲ νὰ πάνε χαρένα, κι δυσ ἀφρόντιστα κι ἀν πεταχτοῦν, βιβλία γιὰ τὰ πκιδιά, πλατιὰ πλατιὰ καὶ σωστὰ σωστὰ ρωμαϊκά, καὶ μ' ὅλο τὸ κυνήγι ποὺ τοὺς κανουν οἱ αρτάδες μας; Καὶ ποὺ ἔλλοι θὰ ταΐριαζε πιὸ καλά τὸ βαθυστόγαστο ὄντο: «Κάμε τὸ καλὸ καὶ ρίχ' το στὸ γιαλό»;

Μὰ νὲ μὲ συμπαθές, φίλε μου. "Ο, τι καλὸς γίνεται τὴν ιδέα μας, οὗτο μετρημένο κι, ἀντίστηση, οὗτο ντροπαλὸν κι ἐντοπίσει, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ πῆ πως ἔπεισε στὸ γιαλό. Σπάρθηκε, καὶ καρποφόρει. Μὴν σὲ ταραζεῖ τὸ γαύγισμα τῶν μαντρόσκυλων. Τέντωσε ταῦτα τὰ στρατιώτικα στὸ μηλέτινο βασικόν τοῦ μέρη ερχεται εκείνε πέρα από δουλευτικά μελίσσια. Βέβαια λιγοστοί μπορεῖ νὰ είναι τοιχοί μας μὰ χτές είτανε λιγότεροι, καὶ προχτές ἀκόμα πιὸ λίγοι. "Ωρα μὲ τὴν ώρα, μέρκα τὴν μέρκα, περισσεύουν τέτοιο τὸ περπάτημα τῆς ἀλήθειας· σήμερ' ἀκόμα, στρατιώνειν. "Ισα μὲ τὴν ώρα, τὰ σκολειά μας είναι στὰ βιβλία μας, στις ἱστοριερίδες μας, σὲ δύο μᾶς τραγουδᾶς δὲ ποιητής, μᾶς κουβεντιάζει δὲ πεζογράφος, μᾶς διαλαλεῖ δὲ κάθε λογοτέχνη μελετητής δὲ αὐτοσχεδιαστής, καλοπροαιρέτος πάντα—συγγραφέας. Βιβλιαράκια ἔξαφνα, σὰν τὸν «"Ηλιος», σὰν τὸν «"Αθρώπι-

— Γώ έστειλα τὸ Γιόννη μου νχ σὲ βρῆ....Τὸν είδες τὸν Κώστα;

— Μὰ δὲ Κώστας πήγε στὸ Λουτράκι. Γὼ περπάτησα λίγο, ἵσα μὲ τὸ γεφῦρι, κι ἀπὸ κεῖ κατέβηκα κατὰ τὴν ρεματαριά....

— Τώρα πρέπει να στέλω σένα γιατί να βρήσε το
Γιάννη μου!

— Οχι δέ ! Νάτος, έρχεται....
— Δόξα σου ό Θεός ! — φώναξεν ο γιατρός - πᾶ-

— Σωζεις όντας σε θάνατον, καί πάλι, μηδέποτε να
με νὰ πεθάνουμε την πείνας! Μπά σὲ καλό σας!...

— Ποῦ στὴν ὄργη, πῆγες, μωρέ; γύρισα τὸν
κόσμο γὰ σὲ βρώ! — εἰπ' ἡ Γάλινης συρρυγής ζούτας τὸν

— Ελάτε, τώρα, έλάτε ! Τὸν Κώστα, βιβελα,
δὲ θὲ τὸν περιμένουμε γιατὶ θὰ ξημερωθοῦμε.....

— "Α δχι, βέβαια ! — επ' ή χυτία Σεβχστή — δὲν ξει δίχιο νά παραπονεθῇ καθίσου !

— "Ελλα Χειτάτι καὶ Βλόγα μας ! Τό χειράλι του

— Ελα λρίστε και φρούχα μας! Το κεφάλι του
Φαρισαίου θέλω Σεβόμενη...καρυδάκια μπόλικα!

Κάνανε τὸ σταύρό τους καὶ τὸ φαγοπότι: ἀρχι-
τεὺς ή τὰ δίλα του. Οὐ κατέσθε δάγκωλος τοῦ δι-

σε μὲ τὰ δλα του. Ο γιατρός, δάσκαλος που θί-
δασκε καὶ νόμο δὲν κρατοῦσε, ἔτρωγε σὰ γλάρος,
καταΐβαζοντας κάτι μπουκιές θεόρατες, που κιντύ-
νευε γὰ πνιγῆ...

τι μηχανισμό», σὰν τὸ «Κρασί», σὰν τὸ «Μπα-
μπάκι», σὰν τὴ «Ζωὴ καὶ τὸ Σκολειό», δὲ μᾶς
δίνουν ἀπὸ τώρα καθηρά νὰ τοιώσουμε, μὲ τὶ τρόπο
θὰ γλυκοχαράζῃ αὔριο μέσα στὸ μεγάλο γλωσσικό,
καὶ τὸ ἔχωρισμένο σκολικὸ ξημέρωμα, δὲ μᾶς κου-
βαλάνε σὰ λουλεύδια πρωτόφαντα, σὰν πρωτό-
λουθους καρπούς, καὶ τὰ πρῶτα λόγια τοῦ δά-
σκαλου πρὸς τὸ μαθητῆ, καὶ τὰ πρῶτα μαθήματα
τοῦ μελλόμενου σκολειοῦ, τοὺς σκολειοῦ ποὺ ὅσο
μελλόμενο κι ἔν εἰναι, ἀρχαῖς ἀπὸ καρό, μὲ τῶν
πραμάτων τὴ δύναμη νὰ σκηματίζεται; «Ισα καὶ τὴν
ώρα, τὰ σκολειά μας εἶναι» στὰ βιβλία. Σὲ λιγά-
κι, τὰ βιβλία μας θὰ εἶναι στὰ σκολειά. Γνωρίζω
διὸ τρεῖς ἐπιστήμονες φιλόλογους ἀπὸ τοὺς νέους
μας ποὺ διόθισ τους εἶναι, σὰν ἀποτελεῖσθωσούνε στὴν
Εὐρώπη τις σπουδεις τους, νῷρθουνε καὶ νάνοίσουνε
σκολειὰ γιὰ τὴ δημοτική μας. Πῶς θὰ γίνη τέτοιο
πρᾶμα; δὲν εἶναι ἡ ὥρα νὰ τὸ ζετάσουμε. Καὶ μό-
νογιῶν πέρασε ἀπὸ τὸ κεφάλ: διὸ τριῶν ἀνθρώπων,
ἔνδει μονάχα, σὰν τοὺς γίνους ἐπιστήμονες ποὺ ἀνά-
φερα, θὰ πῇ πώς κάτι ἐτοιμάζεται, κάτι ἔχει γίνει.
Τὸ Αἴριο εἶναι δι καρπὸ; ποὺ τόνε κρατᾷ στὴν κοι-
λιά του, φουσκωμένο ἀπὸ τὸν καρπό του, τὸ Σῆμε-
ρα. Εὐλογημένος δι καρπὸς τῆς κοιλιάς του! «Ο
στραβός ἄγωνίζεται νὰ ὀδηγηθῇ ἀπ' ὅσα μοναχά μὲ
τὸ χέρι του γγίζει. Τὰ μάτια γγίζουν ἀντικείμενα
ἀσύγκριτα πιὸ βαθιά κι ἀπ' ὅσα φτάνουνε στὰ χέ-
ρια μας. Σημείωσα κάπου μὲ εὐλάβεια τὰ λόγια
τοῦτα τοῦ Τζών Μόρλεϋ: «Οποιος παραμελεῖ ταύ-
ριανά δὲ θὰ μπορῇ νὰ τὰ ξεδιαλύῃ τὰ τωρινὰ μὲ
ξεδιαλύματα σταθερὰ καὶ εὐλάβειστα». Τὸ σκολειό
τῆς δημοτικῆς διό τοῦ βρῆ το δικό του σπίτι — δὲν
έρω πῶς, — ἀνάγκη νὰ ὄργανωθῇ πρῶτα πρῶτα κι
ἀγάλικα ἀγάλικα μέσα στὴ σπίτια τοῦ καθενὸς ἀπὸ
μᾶς. «Ο καλός δι δημοτικιστὴς γίνεται πικτέρας καὶ
θέλεται μὲ πάνω τὸ κακὸ ποὺ κάνεις πιὸ γλωσσικὸ τὸ
αἰσθητικα καὶ ύστερα καὶ στὸ νοῦ τοῦ παιδιοῦ του τὸ
ἐπίσημο γλωσσικό μας σύστημα. «Ο καλός δι δη-
μοτικιστὴς δὲς κοιτάζῃ νάλαφρώση τὸ κακό, ἀφοῦ
δὲν μπορεῖ νὰ τάποφύγῃ κι ἀφοῦ τὸ παιδί του πρέ-
πει νὰ περάσῃ ὅπως διπλῶς ἀπὸ τὴν καθηρεύουσα, ἃς
κοιτάζῃ νὰ τάλαφρώσῃ, χτίζοντας παραλληλα κι
ἀντίθετα μὲ τὰ ἐπίσημα, μέσα στὸ σπίτι του, τὸ ἀλ-
λο τὸ σκολειό. «Ἐτοι τὴ γλώσσα του τὴ μητρικὴ
δὲ θὰ τὴν ἀκούῃ μονάχα στὸ σπίτι του, δὲ θὰ τὴν
αἰστάνεται καὶ δὲ θὰ τὴ μιλᾷ μονάχα ἀσυνείδητα
καὶ σκόρπια τὸ παιδί, μα καὶ θὰ τὴ διδάσκεται

— Βγάλτε, βρέ παιδιά, τὸ φᾶτ καὶ τὴ γυναικα — Ἐλεγε μασῶντας — κ' ὑστεροκ μουντζῶστε τὴ ζωή, νὰ πάχ στὸ δίδολο !

— Μπράβο γιατρέ ! Τέτοιες διδαχές δίνεις στα παιδιά ; Τι περιφημός πατέρων θα γενόσανε ! Καλλί ξακους χυτιτική μου καλή δίνη πατέρων !

— "Αμ ψέματα ; Εἵρεις τοῦ Ναστράδην Χόν-
τζα τὴν παραιπλά ;

— Τι έκανε πάλε αύτός;
— Κάποιος έχασε τὸ γαϊδοῦρι του...περίφημο,

ξέρεις, αυτό το πλακι σου.... τσ, τσ ! .. Τό λοιπό πάει στά Χόντζα και τού λέι «Αγάπη, Χόντζα μου, χαθηκα σά δέ βρεθη σ' ελέφτης ! Φτωχός άν-

θρωπος, τι θὰ γενῶ χωρίς γαλδούρι; ...” Ακούστε, τοῦ λέει ο Χόντζας, ἔχεις τὸ σαμψόρι του; Λέει, τόχω! “Ε! αύριο πάρτο κ’ ἔλα στὸ τζαρί! Πρωτ πρωτ τὸ

παίρνεις αὐτός καὶ πάει.... το, το !.... μωρέ δύοις δὲν τρώει τὸ κεφάλι τοῦ ψηροῦ δὲν ξέρει γὰρ φάγ ψήρι, τέλειωσε !

— Τὸ λοιπόν;
— Ὁ Χόντζας σὰν τέλειωσε τὴν προσευκὴν πάρει τὸ σαμάρι καὶ φωνᾶξε δύνατάθ στοὺς πιστούς: "Ἐνας φτωχός ἔχασε τὸ γαλδοῦρι του καὶ τοῦμενε μονάχα τὸ σαμάρι. Ποιός ἀπὸ σας δὲ φίλησε ποτές

στὸ τπίτι του αυστηματικώτερχ, τρωοισμένη, καθάως είναι μιά μέρα, ουτερ^ό ἀτὸ τὴν παράλληλη κι ἀπὸ τὴ διπλὴ τούτη βασιλεία καθαρεύουσας και δημοτικῆς, νὰ πάρῃ μιά μέρα ή δεύτερη τὸν τόπο τῆς πρώτης και νὰ στηθῇ ρουναρχτόρισσα. Βιβλία γιὰ τὰ παιδιά, γιὰ τὰ παιδιά, γιὰ τὰ παιδιά.

Πιστεύεις πώς θὲ νικήσῃ μιὰ μέρα ἡ Ἰδέα μας.
Ἡ καλωσύνη του. Ἔγὼ δὲν τὸ ξέρω αὐτό. Μπορεῖ
νὰ τὸ πιστεύω. Κι εἰ, δὲν τὸ πίστευχ ὅμως. δῆλο τὸ
ἴδιο θάξκενε. Γνωρίζω τὴν ἀλήθεια. Θέλω νὰ πεθά-
νω γιὰ κείνη. Δὲ φρενίζω δὲν θὲ κρητίσῃ μιὰ μέ-
ρα. Μὲ φτάνει ποὺ τώρχ μὲ κρατεῖ τὸ γήτευκ της.
Εἴμαστε π, τρῆτες δῆλοι μας πιὸ πολὺ ἀπὸ σένα. Τὸ
μεγαλεῖο τοῦ προφήτη δὲν εἶναι πώς προλέγει τὰ
ιελλόμενα· εἶναι πώς ζρυντοφωνεῖ μιὰν ἀλήθεια,
κατάμουτρχ καὶ τῶν πιὸ ταπεινῶν καὶ τῶν πιὸ δυ-
νατῶν. Κι δὲν ἀλλάζεις τὰ παιδαγωγικὰ συστήμα-
τα γλήγωρα γλήγωρχ, κι ἐν ἡ Ἐπιστήμην πάει
μπροστὰ κι διοσέν' ἀλλάζει, διοκει· δὲν εἶναι τὰ παι-
δευτικὰ βιβλία προσωρινὰ μέτρα καὶ διαβατικοὶ
σταθμοὶ, τὰ βιβλία γιὰ τὰ παιδιά πρέπει νὰ γρά-
φουνται προσεχτικὰ κ' εὔσυνείδητα, μὰ καὶ ἀφρόντι-
στα. Κι δὲν ὑποθέπουμε πώς τάναγνωστικὰ βιβλία
μόνο τους, ἔχουνε προορισμὸ νὰ μποῦνε, ἐπίσημα
διωρισμένα ἀπὸ τὸ Κράτος, μέσα στὰ σκολεῖα,
κι δὲν τὸ καλεσυλλογιστοῦμε πώς τέτοια μέρα δὲ θὰ
ξημερώῃ γιὰ τὰ βιβλία τῆς δημοτικῆς ποὺ σήμερα
γιὰ τέτοια σκοπὸ γρίφονται, πάλε τὰ τέτοια βιβλία
μας δὲν ἔχουνε τίποτε νὰ χάσουν. Γιατὶ θὲ κερδί-
σουν ἔπο κείνας τὰ βιβλία ποὺ θὲ γραρτοῦν αὔριο, μὲ
τὸ παράδειγμα τῶν τωρινῶν, πιὸ καλὴ γραμμένα,
καὶ τραβῶντας πιὸ ψηλά· γιατὶ τὰ τωρινὰ τὰ βι-
βλία μας θὲ τοὺς γίνεινε σκαλοπάτικα.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

"Εγώ είπα νιός νά μή καθη κατ νιά νά μήν πεθάνη
καλ πάλε οι νιοί γιατί χάνουνται κατ πάλε οι νιές πεθαίνουν
"Εσί σου πρέπουν, μάτια μου, έννια μορολογίστρες"
οι τρεις ἀπὸ τὰ ιτάμνενα κ' οι τρεις ἀπὸ τὴν "Αρτα,
κ' οι τρεις ἀπὸ τὸν τόπο σου νά ξέρουν τίνομά σου.

Δὲ σῶμα αἱ τῇ γῇ κρεβάτοστρώσῃ,
μόν' σῶματε, μόν' σῶματας στοῦ Μέτη τὸ πειρόδιον
ἀνέμεσας σὲ δυό μηλιές, στὶ τρεῖς νερχαντζοποιούλες,
νὰ πέφτουν τῷ ἄνθι ἀπάνου σου, τὰ μῆλα στήν ποδιά σου,
τὰ κρεμεῖον γαστρί φαλα τοιγύρῳ εἰδούσιν δὲν.

του γυναικα, ποιός δὲ ρέχτηκε καλὸ φαῖ, ποιός δὲν
ῆπε καλὸ κρασί, ὃπου τὸ πέτυχε, νῦνθι δῶ μπρο-
στά μου!... Σὰν ἔκουσε τὰ λόγια τοῦ Χότζα δ
κλεμμένος, νάσου κ' ἐρχεται μπροστά του κκμχω-
τά, καμαρωτά, μὲ τὴν ἴδεα, βέβαια, πώς πιὸ πα-
λὺ θὰ τόνε συμπαθήσῃ γιὰ τὴν ἀρετή του! — Γώ,
τοῦ λέει, τίποτ' ἀπὸ σύτά δὲν ἔκανα! — Μπρέ ἀ-
λήθεια! — 'Αλήθεια! — 'Ε! στάσου, τὸ λοιπό, τοῦ
λέει, νὰ σου βάλω τὸ σαμάρι, βρήκη τὸ γάϊδχρο
ποῦχχος!

— Χαί χά ! Μπράχο, γιατρέ μας, εἶσοχο !
— Βαλτε μου λίγο κρασί, μωρέ, φοβάσσοτε μη
μεθύσω ;

— Στήν ύγιες τοῦ γιατροῦ μας !
— Στήν ύγια σας, κατεργάζηθες, καλή προ-
κοπή !....

— Τὰ λόγια τοῦ γιατροῦ νάκουτε σεῖς καὶ θὰ προκόψετε!

— Σαν εχουσε μετέλο πρώτων όχι μ' ακουουε, όπερε τί; 'Υποκριτές θά τους μάθω;
— Γι' αύτὸν πιά δὲ σε σέβονται, γιατρέ μου,
γιατί έγινες ένα μὲ τὰ τρελλότατα... Τί νὰ σου
πῶ!
— Τί νὰ κάνω, άδεσποτή μητέ τί πάμε στην

— Ήταν κανω, αδερφή, για πές μου τι να